

Sprawozdanie

Wydziału sejmowego o przedłożeniu rządowem, dotyczącem zmian w statutach galicyjskiego Towarzystwa kredytowego i proponowanego rozszerzenia tego Towarzystwa na wielkie księstwo Krakowskie.

Wysoki Sejmie!

Przedłożenie rządowe wskazuje powód, dla którego statuta galicyjskiego Towarzystwa kredytowego, przez ogólne zgromadzenie właścicieli tabularnych dóbr w Galicyi i na Bukowinie w pierwszych dniach Lipca 1861. r. zmienione, wraz z poprawkami i uwagami rządowemi Wysokiemu Sejmowi dla powzięcia stosownych uchwał przedstawione zostały.

Powodem tym jest ta okoliczność, iż na podstawie §. 90. pierwotnych statutów Towarzystwa kredytowego, zmiany tychże przez Towarzystwo uchwalone nastąpić mogą tylko za zgodą Sejmu i najwyższem zezwoleniem Najjaśniejszego Pana.

Wydział zastanowiwszy się nad przytoczonym dopiero powodem Wysokiego Rządu, tudzież nad odmianami w statutach przez ogólne zgromadzenie Towarzystwa kredytowego uchwalonemi, powziął to przekonanie, iż przedewszystkiem rozważyć należy, o ile według treści ustawy krajowej rozciągniętem być powinien wpływ Sejmu na działania galicyjskiego Towarzystwa kredytowego; a to tym celem, ażeby rozpoznawszy podstawę prawną, już według pewnego wytkniętego kierunku tak przedłożone poprawne statuta jak i rządowe uwagi pod należyty rozbiór podciągnąć.

Z tej zasady wychodząc, Wydział sejmowy uznał, iż jedynie §. 20. statutu krajowego oznacza kompetencję Sejmu względem Towarzystwa kredytowego, z treści bowiem tego §u wynika, iż Sejm staranie mieć powinien o zachowaniu zakładów kosztem Stanów założonych.

Jakoż rzeczywiście galicyjski instytut kredytowy, przez Sejm stanowy królestwa Galicyi i Lodomeryi w roku 1839. uchwalony, po otrzymanem zatwierdzeniu statutów przez Najjaśniejszego Pana już z początkiem roku 1843. działania swoje rozpoczął — i pod opieką Stanów, które jako komisya nadzorcza wpływały w wewnętrzną nawet manipulację, przetrwał wszelkie katastrofy aż do usunięcia reprezentacyi stanowej, poczem ta władza nadzorcza oddaną została naszemu Wydziałowi krajowemu.

Uzasadniwszy udział Sejmu z §. 20. statutu krajowego, przyszedłszy do tego przekonania, że udział ten czyli staranie o zachowanie zakładu przez Stany założonego, że przeto staranie o zachowanie galicyjskiego Towarzystwa kredytowego powinno się rozciągać do tego okresu, aby z jednej strony swobodny rozwój instytutu na dobro właścicieli dóbr tabularnych kraju dobroczynny wpływ wywierającego, w niczem nie był tamowany, i konieczna dla tegoż jako zakładu finansowego autonomia nie była naruszona, a z drugiej strony, aby przekazane Wysokiemu Sejmowi ustawą krajową prawo starania się o zachowanie tego przez Stany założonego instytutu, nie było uronione.

W logicznem następstwie prawa a względnie obowiązku starania się o zachowanie, Wydział zastanowiwszy się nie tylko nad ogólną dążnością statutów Towarzystwa kredytowego, ale podciągnawszy także poszczególne paragrafy tychże pod ścisłą debatę, przekonał się, iż z mocy §. 20. statutu krajowego dla zachowania instytutu kredytowego jest koniecznością, aby Sejm zatrzymał sobie przedewszystkiem udział przy zmianie istoty stowarzyszenia, tudzież przy zmianie zakresu działalności instytutu kredytowego (§. 1. statutów).

Udział w tym podwójnym kierunku dla Sejmu zastrzeżony, jest zupełnie dostatecznym, ażeby podczas istnienia Towarzystwa kredytowego nadane Wysokiemu Sejmowi ustawą krajową prawo starania się o zachowanie zakładu przez Stany założonego, w całości było utrzymane; z drugiej zaś strony i

Towarzystwo kredytowe nie tamowane w rozwoju wewnętrznym krępującemi jego działalność formami, rozwinąć się może i wprowadzić konieczne zmiany i ulepszenia, jakich obecne stanowisko zakładów finansowych wymaga i na przyszłość wymagać będzie.

Dla utrzymania Sejmu w ciągłej świadomości o stanie rzeczywistym Towarzystwa kredytowego wydział uznał za potrzebne, ażeby coroczna wynikłość zarządu funduszami tegoż instytutu, do wiadomości Wysokiego Sejmu była podawana.

Nareszcie gdy w czasie, chociaż dalekim, nastąpić może rozwiązanie instytutu kredytowego, należało w skutek obowiązku czuwania nad całością zakładu obmyślić środek, aby to rozwiązanie nie nastąpiło ze szkodą kraju, także aby fundusz jaki po rozwiązaniu Towarzystwa pozostał, na cel dla kraju pożyteczny był użytym.

Z tego przeto powodu wydział kredytowy pragnie mieć zastrzeżony udział Wysokiego Sejmu przy uchwale ogólnego zgromadzenia Towarzystwa kredytowego, tak co do rozwiązania tegoż Towarzystwa, jako i co do ostatecznego użycia funduszu rezerwowego, — a to w tej doniosłości, iż namienione dopiero uchwały ogólnego zgromadzenia Towarzystwa w drodze ustawy krajowej zatwierdzone być muszą.

Oznaczywszy udział ustawodawczy a względnie wpływ Sejmu krajowego na galicyjskie Towarzystwo kredytowe z §fu 20. ustawy krajowej — wydział mając nadto na uwadze tę okoliczność, iż Sejm stanowy królestwa Galicyi, jako ówczesna reprezentacya krajowa, oprócz odpowiedzialności jaka każdy właściciel dóbr tabularnych, przez zaciągnięcie pożyczki w listach zastawnych do Towarzystwa kredytowego przystępujący, w miarę zaciągniętej pożyczki na majątek swój przyjmuje, dla tem większej pewności listów zastawnych a względnie dla zupełnej i rzetelnej wypłaty procentów od listów zastawnych, które w obteg puszczone zostaną, tudzież dla regularnego wykupu tychże listów, które każdorazem co pół roku losem ciągnięte bywają — ułożył odpowiedzialność czyli gwarancję na wszystkie dobra tabularne kraju wówczas t. j. r. 1839. do królestwa Galicyi należące w tym stosunku, jak takowe do ówczesnego funduszu domestykalnego, na potrzeby i użytek Stanów przeznaczonemu, przykładać się byłoby obowiązane: — powziął to przekonanie, iż obecny Sejm krajowy będący prawnym następcą Sejmu stanowego — obowiązany jest, uznać tę gwarancję przez Sejm stanowy nałożoną — a to z tego powodu — iż właśnie w skutek tej gwarancji, która ciąży na wszystkich dobrach tabularnych, które w ówczas do Galicyi należały, która nadto już jest prawem nabytem właścicieli listów zastawnych, przewidziany jest wypadek, iż właściciele dóbr tabularnych do pewnego, w stosunku do dawniejszego funduszu domestykalnego rozdzielić się mającego dodatku do podatku pociągani być mogą, a któreto prawo zszwalania na dodatki do podatków wydział dla Sejmu w moc ustawy krajowej nienaruszone zachować pragnie.

Pod względem rozszerzenia działalności Towarzystwa kredytowego na dobra ziemskie wielkiego xięstwa Krakowskiego — podzielamy wyrzeczone w §. 1. statutów zdanie ogólnego zgromadzenia Towarzystwa kredytowego; gdy wszakże rokowania jeszcze w roku 1848. przez posłów krakowskich na Sejmie wiedeńskim rozpoczęte, dotąd do stanowczego nie doprowadziły rezultatu, pomimo iż najwyższą rezolucyą z dnia 30. lipca 1848. wyrzeczone zostało zezwolenie przyłączenia okręgu krakowskiego do galicyjskiego Towarzystwa kredytowego, przeto wydział mając na uwadze, iż w skutek dopiero wzmiankowanego najwyższego zezwolenia, dyrekeya Towarzystwa kredytowego po nader ścisłem rozpoznaniu stanu rzeczy wypracowała dokładny projekt i ustanowiła normę, na podstawie której pożyczki w listach zastawnych na dobra ziemskie wielkiego xięstwa z jak najsilniejszym prawem ubezpieczeniem wydawane być mogły — iż norma ta w ówczas na podatku ofiary oparta, po nastąpieniu już przeprowadzenia stałego katastru w wielkiem xięstwie Krakowskiem, o wiele uproszczona, a wydawanie pożyczek ułatwione zostanie; — zważywszy dalej,

iz następnie operat ów dyrekeyi przez Wydział galicyjski stanowy co do zasady przyjęcia dóbr ziemskich okręgu krakowskiego, stawionych przez dyrekeyę Towarzystwa kredytowego warunków pożyczki za odpowiedni uznany — jedynie z tego powodu przez Bząd krajowy nie mógł być rozpoznany, ponieważ w ówczas nie istniał Sejm stanowy, który łącznie z ogólnem zgromadzeniem był organem uprawnionym do orzekania nad zmianami statutów Towarzystwa kredytowego;

iz nadto w r. 1849. Towarzystwo gospodarezo-rolnicze krakowskie, przedstawiające poniekąd ogół właścicieli dóbr ziemskich wiel. xięstwa Krakowskiego, w okoliczności wprowadzenia do okręgu krakowskiego

instytucji Towarzystwa kredytowego, usilnie wniosło przedstawienie do ówczesnego naczelnika Rządu w królestwie Galicyi Jego Excell. hr. Gołuchowskiego; — zważywszy,

iz nareszcie rozwój sam Towarzystwa kredytowego jako instytutu finansowego wymaga, aby zakres działalności tegoż był ile możności rozszerzanym, a nie formami płożnemi krępowanym;

Wydział doszedł do tego przekonania, iż Sejm może z pełnem przeświadczeniem o korzyści ztąd dla Towarzystwa kredytowego wynikającej, uznać już teraz pod warunkami przez Rząd postawionemi, ewentualne przystąpienie wielkiego księstwa Krakowskiego do składu Towarzystwa kredytowego.

Wnosi zaś wydział w danym razie uznanie przystąpienia, nie zaś uchwałę lub zatwierdzenia dla tego, iż jak wyżej powiedziano. Najjaśniejszy Pan już w roku 1848. przyzwolił na przyłączenie okręgu krakowskiego, skutkiem czego uchwała Sejmu lub zatwierdzenie tego przyłączenia byłaby zbyt bezużyteczną tembardziej, ile że samo uznanie możności przystąpienia jako faktu woła Monarchy uprzednio zatwierdzonego. uchyla potrzebę nowej sankcyi Najjaśniejszego Pana, i tem samem przyspieszy obopólnie pożądane korzystanie właścicieli dóbr ziemskich wielkiego księstwa Krakowskiego z dobrodziejstw galicyjskiego Towarzystwa kredytowego.

Poprawki rządowe, tak co do statutów Towarzystwa kredytowego, jako i uwagi Rządu, dotyczące postanowień względem wyboru delegatów do ogólnego zgromadzenia, wydział będąc wiernym raz przyjętej zasadzie, iż udział Sejmu krajowego jedynie do zachowania całości Towarzystwa kredytowego ograniczonym być powinien, iż przeto wszelkie zmiany statutów, istoty i zakresu działania Towarzystwa §. 1. statutów określonych nie nadwierzające — iż wszelkie czynności działalność Towarzystwa rozwinać mogące, i na stanowisku obecnych wymogów zakładów finansowych konieczne — a do czynności ustawodawczych Sejmowi z mocy §. 20. ustawy krajowej nie zastrzeżone, — w zupełności Towarzystwu kredytowemu a względnie ogólnemu zgromadzeniu tegoż Towarzystwa pozostawić należy; — podciągnął wprawdzie pod rozważny i szczegółowy rozbiór, — wszelako w konieczność pojedynczych poprawek o tyle tylko się wdawał, o ile takowe dotyczą tych właśnie praw, które jak poucza treść niniejszego sprawozdania, dla kompetencyi Sejmu należą, które przeto i przy stawieniu wniosku do Wysokiego Sejmu uwzględnione będą.

Wszakże już dla ułatwienia w przeprowadzeniu formalnem, — mianowicie dla uzyskania najwyższego zatwierdzenia statutów Towarzystwa także w ustępach dla kompetencyi Sejmu krajowego nie zastrzeżonych, a przeto wyłącznie do orzeczenia ogólnego zgromadzenia Towarzystwa należących, wydział oświadcza, iż przeciw uwagom rządowym tak co do treści statutów, jak i co do postanowień względem wyborów delegatów, nie znajduje do zarzucenia.

W celu praktycznego przeprowadzenia przytoczonych zasad, a poniekąd koniecznych zmian w treści statutów Towarzystwa kredytowego, wydział jako wynikłość narad swoich przedstawia Wysokiemu Sejmowi następujący

Wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Udział ustawodawczy Sejmu przy galicyjskiem Towarzystwie kredytowem, jako zakładzie przez Stany założonym, z §. 20go. ustawy krajowej wynikający, rozciąga się wyłącznie:

- a) do uznania gwarancyi przez Sejm stanowy w roku 1839 uchwalonej, i na wszystkie w ówczas do Galicyi należące dobra tabularne rozciągniętej. — dotyczącej zupełnej i rzetelnej wypłaty procentów od listów zastawnych, tudzież regularnego wykupna tychże listów, które każdorazowo co pół roku losem ciągnięte bywają — w miarę przyczyniania się tych dóbr do ówczesnego funduszu domestykalnego;
- b) do zatwierdzenia w drodze ustawy krajowej zmian co do istoty stowarzyszenia lub zakresu działalności instytutu kredytowego, które ogólne zgromadzenie Towarzystwa uchwali;
- c) do wzięcia do wiadomości rocznego wykazu obrotu funduszków Towarzystwa kredytowego;
- d) do zatwierdzenia w drodze ustawy krajowej uchwał ogólnego zgromadzenia Towarzystwa kredytowego, dotyczących rozwiązania instytutu, i użycia w tym wypadku majątku Towarzystwa.

2) Sejm krajowy królestwa Galicyi i Lodomeryi i wielkiego księstwa Krakowskiego uznaje rozszerzenie zakresu działania galicyjskiego Towarzystwa kredytowego na wielkie księstwo Krakowskie, pod warunkami przez Wysoki Rząd postawionemi.

3) Odnosnie do tych ogólnych uchwał Wysokiego Sejmu zamieszczone być mają w statutach Towarzystwa kredytowego w miejscach odpowiednich postanowienia następującej treści:

- a) Galicyjski instytut kredytowy jest dobrowolnem stowarzyszeniem właścicieli dóbr ziemskich, tabulą krajową galicyjską i bukowińską objętych, w celu dostarczania kapitałów pod warunkami umiarkowanymi przez wydawanie listów zastawnych na hipotekę tych dóbr, pod gwarancją wszystkich właścicieli dóbr ziemskich tabularnych Galicyi i Bukowiny, która to gwarancya przez Sejm stanowy królestwa Galicyi i Lodomeryi przyjętą, a przez Sejm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem xięstwem Krakowskiem ponownie uznaną została — jakoteż właścicieli ziemskich dóbr tabularnych wielkiego xięstwa Krakowskiego, którzy do Towarzystwa wyraźnie przystąpili. Przyjęcie do tego instytutu dóbr ziemskich wielkiego xięstwa Krakowskiego, tamtejszą tabulą objętych, i rozciągnięcie na ich właścicieli praw przyznanych statutami tabularnym właścicielom ziemskim zależy jedynie od tego, aby właściciele dóbr tych prawomocnym dokumentem gwarancją za dopełnienia obowiązków instytutu kredytowego w myśl statutów na te dobra przyjęli.
- b) Uchwały ogólnego Zgromadzenia Towarzystwa, dotyczące zmian statutów co do istoty stowarzyszenia lub zakresu działalności instytutu kredytowego, podlegają zatwierdzeniu Sejmowi w drodze ustawy krajowej.
- c) Obraz obejmujący cały stan instytutu i obrotu jego funduszków, dyrekeya Towarzystwa kredytowego corocznie Sejmowi do wiadomości podaje.
- d) Rozwiązanie instytutu uchwalonem być może przez ogólne zgromadzenie.

Orzeczenie to ogólnego zgromadzenia względem rozwiązania instytutu kredytowego, w drodze ustawy krajowej przez Sejm zatwierdzone być musi.

- e) Uchwała Towarzystwa względem użycia majątku instytutu kredytowego po rozwiązaniu tegoż, przez Sejm w drodze ustawy krajowej ma być zatwierdzoną.

Lwów dnia 10. Grudnia 1865.

Laskowski,
przewodniczący.

Zbyszewski,
sprawozdawca.